

RE-FORMATIO

7-8/1969

EN SØN ER OS GIVET
(ORCIVAL · XXII. ÅRH.)

AT GIVE GUD ÆREN

AF PASTOR B. BARSØE, VIRRING

DAGENS hellige evangelium kan umuligt virke fremmedartet på os. Der må være træk i det, som får os til at føle os på hjemmebane. Ti blev helbredet, én vendte tilbage for at give Gud æren – hvor pinligt, denne ene var en fremmed, én, som ikke hørte til! Dagens evangelium, overført i det danske kirkelandskab, dækkende næsten hele det danske folk: Man henvender sig i bøn og tro til Kristus i den kirkes skikkelse, til hvilken vi i troens 3. artikel bekender os, den hellige, almindelige kirke, som ikke med urette er benævnet "Guds Frelsessakramente", om dåb, konfirmation, om ægtevielse, om tjeneste ved de døde kister, men når det gælder at "vende tilbage for at give Gud æren", er samstemmigheden med evangelieberetningen slående: Hvor i alverden er de ni? Fik de ikke alle på deres bøn del i kirkens goder, Kristi sakramentale bistand til deres forehavender! Er de så tankeløse og uopdragne, at de unddrager sig deres simple pligt, ved Jesu fødder, hos og med Ham, at give Gud æren!

Hvor snart ville man ikke miste sine venner, om man behandlede dem på samme vis, kun opsøgte dem, når man var i knibe og man kunne se sin fordel ved det. Det er imod både god tone og al almindelig venskabelig samkvems art at bruge andre til midler for egne formål. Og Jesus Kristus er jo i sin menneskevordelse og efter sin hjemgang til Faderen i sin ånds og sin kirkes dage blevet en af os og kan, så forfærdende det end er, indtil sin genkomst, af os både tankeløst sjofles og uhøfligt overses. Den Jesus, der i dagens evangelium rystes over landsmænds mangel på opdragelse og gode manerer hos sine landsmænd og trosfæller, hvordan bedømmer han sine døbte danske disciples program og adfærdsmønstre for søn- og helligdage? Selv tilhørende og opdraget i pagtsfolkets ubændige nidkærhed for Guds ære, i det intet at tage til sig – uden taksigelse, et folk, hvis egentlige tjeneste var blandt alle jordens slægter uafladeligt at give denne taksigelse udtryk!

Nu står "Han, der troner på Israels lovsange", i sin menneskelige natur ene – med denne fremmede – og ordene fra den 69. salme går frem imod at opfyldes på Ham: Nidkærhed for dit hus har fortæret mig! Ene så vi Ham forleden søndag stå grædende over Guds stad, over et frafaldent Israel, med helligdom og offertjeneste, indstiftet af Gud Herren selv, men

krævende, barnagtigt forkælet, uopdragent og frækt. Vore helligdomme er i deres væsentlige funktion rensede for det døbte og konfirmerede folk som helhed, tilbage er stort set den almindelige tilstrømning til "småtingsafdelingen" med betjening af et stort publikum, der forsyner sig til tilfredsstillelse af dets behov, men ikke drømmer om at vende tilbage til samme helligdom for at give Gud æren og spille tiden med ydre høflighedsudfoldelser. – Undskyld mig betegnelsen "småtingsafdelingen", når herunder også indgår den hellige dåb. Men besynderligt er det, at man gang på gang kan berøre det hellige uden at opdage dets fortærende ild, at vort liv her efter har en eneste bestemmelse, at gå til og bevares på Kristi offeralter og offerbord. Vejen "mellem Ilde to" fra "Badet uden mage til Himmeriges bord", kirkevejen ligger stort set ubenyttet hen og venter på at blive betrådt af de kristne masser, som befolker de ti danske stifter.

Skal vort liv gå til, da lad det blive under Kristi, under messens, den fornuftige gudsdyrkelses tegn. Er end de danske stifter kun en lille snolde del af den store kristenhed, så er de dog, så længe gyldig præstevielse forrettes, så længe Guds ord prædikes rent og ret som det findes i de profetiske og apostoliske skrifter og de "tvende højværdige sakramenter forvaltes aldeles efter Jesu Kristi egen indstiftelse".

Det skal ingen tvivle om, en ægte del af den hellige kirke. Udramatisk og regelmæssigt at genoptage kontakten med den i dens mest karakteristiske udfoldelse, nemlig søndagsmessen, er derfor allerede ét med at holde sig den apostoliske formaning i søndagens epistel efterrettelig. Brødre, vandrer efter ånden. Det bliver nemlig ikke i en lille arrig og sur eller aggressiv pressionsgruppe åndens gerninger bliver åbenbare, men i en med Kristus alt besejrende, alt henrivende og alt inddragende taksigelse – men husk, med den fremmedes lod.

LÆR OS AT BEDE

KRISTI FØDSELSFEST

AF STUD. THEOL. EJLIF KRISTENSEN, KØBENHAVN

AFTER skal vi fejre Julens herlige højtid og høre det glade budskab: at menneskenes forløser, den eneste, som kan give vort liv mening, Jesus Kristus, er undfangen ved Helligånden og født i Bethlehem af Jomfru

Maria. Vi kan derfor med glæde og frimodighed fejre Jul, fejre Kristi fødselsfest, men lad os fejre den som en kristen fest og ikke som en hedensk solhvervsfest! Kristus og Hans underfulde fødsel af jomfruen er Julens alfa og omega. Dette må ikke skjules i nisser, fehår og vat, så lad os forsage det hedenske og bede om, at Julens Herre, Jesus Kristus, må nå vore hjerter og tage bolig der.

Bøn Juleaften.

O Gud, alle gode gavers giver, vi takker dig for alt, hvad du giver os gennem Julens højtid. Vi takker dig for fællesskabet, lysene og varmen. Lad alle få del i denne juleglæde. Men lad os ikke i glæden over dine time-lige gaver glemme det, som er Julens inderste og dybeste gave. Lad det ved synet af krybben i Bethlehem gå op for os alle, hvad din Søns fødsel som et lille barn betyder for menneskeheden i tid og evighed. Måtte der stadig blive flere hjem, hvor julegranen får lov at tale om, at du er livets træ, der evigt er grønt. Lad stadig flere samles denne aften foran krybben og grunde over Julens evangelium. Gennem Jesus er det evige lys kommet til denne mørke jord. Vi har fået noget, som vi uden risiko for at blive bedragne kan søge, elske og tilbede. Ved at forenes med Ham og følge Ham efter, kan vort liv blive rensset, helliget og løftet op over forgængelighedens meningsløshed til det evige livs glæde og meningsfyldthed. Lad det kristne budskab om Bethlehemsunderet og den offervilje og det fællesskab, som dette skaber, præge vor julehøjtid. Lad den kristne julefred denne aften sænke sig over hele menneskeheden og skænke alle ensomme, fredløse og ulykkelige mennesker den fred, hvor glæden og styrken kan gro. Amen.

Bøn Juledag.

Vi tilbeder og takker dig, du levende Guds Søn, som for vor skyld steg ned til jorden og blev menneske. Du blev fattig og svag, for at vi skulle blive rige. Du blev vor broder for at frelse os til dit himmelske rige. I ånden knæler vi ned ved din krybbe og tilbeder dig, du vor Herre, himmelske konge. Vær hilset, du hellige barn, høje Gud, nåderige frelser. Vær hilset, du fredens fyrste, du Immanuel, du verdens lys, som hele verden længes efter.

O nåderige Frelser, vi anråber om din kærlighed og mildhed. Tilgiv os vore synder og giv os en ny og stadig ånd. Giv os nåde til altid at følge dig efter i ydmyghed, hengivenhed, renhed, barmhjertighed og tålmodighed, så vi må blive dig velbehagelige og stadig blive mere ligedannede med dig.

O velsignede Ånd, gennemtræng med din rensende ild vore sjæle og kroppe. Forny os dag efter dag med din kraft, at frugterne af Jesu menneskevordelse må blive åbenbare i vort liv. Fyld hele Kirken og hele verden med Hans fødsels lys og glæde og fred, så at Hans andet komme i herlighed må fremskyndes, de udvalgte samles og de bodfærdige fuldkommes i dit evige og uforgængelige rige. Amen.

KOMMENTAR

GUD NÅDE OG HJÆLPE OS

AF PASTOR B. RIISGAARD, ÅLBORG

NÅR VI TÆNKER tilbage på det år, som snart ligger bag os, er der uendelig meget at sige tak for. Vi har ikke været til nogen gudstjeneste, hvor der ikke med hjerte, mund og hænder er blevet takket. Hvor Kristus er til stede lyder altid en takkesang – skøn og glad – for "evighedslivet, som Gud os har givet".

For Kristus en takkesang. Men over vor kirke en klagesang, for Gud nåde og hjælpe den. Nogle siger ganske vist, at det går, som det altid har gået, eller at det går nok alt sammen, eller at det er ved at vende. Andre siger, at det er en spændende og rig tid, for der er ved at ske noget med den nye, sækulare forståelse. Jeg må tilstå, at jeg har svært ved at se, at vi skulle have natten bag os; jeg tror snarere, vi går ind i en endnu dybere nat.

Det mørke er ikke så meget, at kirken så ynkeligt synes at komme til kort; det har været tilfældet før, og det kan vel bæres. Nej, det mørke og tunge er, at kirken svigter som Kirke – konstant og konsekvent.

Menigheden svigter. Når vi er et folk af barnedøbte, og når ud af disse barnedøbte hver søndag ca. 1/2 mill. lytter til radiogudstjeneste, og når så til sammenligning kun ganske få procent møder til gudstjeneste, ja, så må vi sige, at menigheden svigter ikke blot sin kirke, men meget mere som Kirke. Holder gudstjenesten først op, hører Gudsfolket snart op.

Vi præster svigter. Vi ved med Paulus, at vi ikke er duelige til noget i os selv; vi ved det kun altfor vel. Lang tjeneste giver nok rutine, men styrker ikke derfor selvtilliden. Det er en lykke at være præst, at være kaldet af Gud og den kristne menighed til at være tjener for Ordet og Sakramenterne. Men det er i dag en lykke forbundet med en egen lidelse. Hvor lidt er der dog brug for os! Hvor lidt gøres der dog brug af os! Og hvor lidt vi dog evner! Vi skal forkynde Ordet, og vi prøver at gøre det, så godt vi kan. Men er det sagt os, så det siger os noget? Før kan vi ikke forkynde det, så det bliver hørt. Vi kan have det hårdt rundt om i vore "pindsvinestillinger"; men denne nød er vor tungeste byrde. Vore ydre trængsler slider på nerverne, men vor indre nød lammer hjertet.

Vore biskopper svigter. Dette være sagt helt generelt, men ikke uden forståelse for deres vanskelige stilling og ikke uden agtelse for den enkelte biskop. Vi bliver alligevel nødt til at sige det: Vi synes, I svigter som biskopper.

Hvorfor får vore menigheder og vi præster aldrig en hilsen til hjælp og afklaring i de menneskelige spørgsmål, som trænger sig på. Det er da bagvendt, at Indre Mission, Kirkens Ja og Nej sammen med andre skal udsen-

de et "Hyrdebrev" til afklaring af kristen holdning i spørgsmålet om fri abort. Vi synes, at det var godt, det blev udsendt, ikke i protest, men netop til vejledning. Dog mener vi, at det havde været bedre, om vore biskopper eller dog vor egen biskop havde mandet sig op til på dette og andre ømtålelige punkter at give menigheder og præster en bibelsk vejledning og et kristeligt råd.

Hvorfor vil biskoppernes flertal gå imod en fornuftig og nødvendig udvidelse af den praktiske præsteuddannelse efter embedseksamen? Hvorfor bakker man en nyordning af Pastorseminariets undervisning op, der reelt betyder, at en kandidat går endnu ringere udrustet ind til den i dag så svære præstegerning? Er det ikke en katastrofal svigten? Biskopperne, som er sat til at varetage både menighedernes og præsternes tarv, burde have gjort deres til, at præsterne gik så veludrustede som overhovedet muligt ind i deres gerning, og at menighederne fik så velskikkede præster som muligt.

Det var heller ikke godt, når der nu har rejst sig en debat om præstekjolen, at man roligt overlod den sag til Kirkeministeriet. Det er muligt, at det juridisk set var mest korrekt, men kirkeligt forstået er det ikke desto mindre helt ved siden af. Præstekjolen i ny stil kan ikke redde eller forny forkyndelsen, hvilket ingen heller har påstået, men derfor kan denne specielle klædedragt godt have overlevet sig og direkte som indirekte være en hindring for evangeliets frie løb og rette modtagelse. Det mindste, man kunne have gjort, var da enten selv at nedsætte et udvalg eller bedre at foreslå et udvalg nedsat, der lidenskabsløst kunne have drøftet dette "garde-robespørgsmål" under hensyntagen til den kendsgerning, at klæder skaber folk, og at folks billede af præsten derfor ikke er uden sammenhæng med hans præstedragt. — For os er dette iøvrigt ikke noget stort spørgsmål, da vi jo har det rette kirketøj til messen og egentlig godt kan klare os med det.

Een biskop har ganske særligt smertet os, biskoppen i Århus. Det hænger sammen med hans holdning over for en ung kandidat, der har fået embede i hans stift og derfor skulle ordineres. Vedkommende, der som modstander af kvindelige præster har været medunderskriver på en fælles henvendelse til biskopperne om problemer vedrørende det for os stadig uafklarede med hensyn til ordination af kvinder og de følger, dette må få for modstandere af en sådan praksis, ikke mindst efter biskop Bauns afgang, ønskede at få tilladelse til at blive ordineret af biskop Baun. Til en begyndelse var biskoppen i Århus hverken uforstående eller afvisende, men dette ændrede sig siden. Det blev lagt så hårdt — og pinligt — op, at det blev et spørgsmål om kollatsen.

Vi vil ikke anfægte hverken biskoppens naturlige ret til at ordinere kandidater, der skal være præster i hans stift, eller gyldigheden af de ordinationer, han måtte foretage. Men vi vil anholde, at han har vist manglende forståelse for det mindretal og den samvittighed, der ikke kan forlige sig med ordination af kvinder til præsteembedet, ved ikke at tillade en ung kandidat at måtte blive ordineret af biskop Baun, med hvem han deler det gammelkirkelige og bibelske syn på ordinationen, som biskoppen i Århus har brudt med.

Med sin stramme kurs har biskoppen ikke alene forsyndet sig mod samvittighederne, men også krænket folkekirkens ellers så lovpriste rumme-

lighed og trådt grundtvigsk frisind under fode. Ved at vise venlighed kunne han have vundet en ung mands agtelse og hengivenhed; ved at optræde med hårdhed har han formodentlig kun opnået at støde ham fra sig.

I denne forbindelse noterer vi med glæde, at andre af biskopperne har vist forståelse for vort anliggende og tilsvarende konkrete tilfælde.

Meget i vor kirke får os således til at sige: Gud nåde og hjælp os! Vore vilkår er blevet hårde, og mørket vil nok yderligere tætnes.

Men to lys skinner i mørket: Nådeåret fra Herren og brødrenes fællesskab.

Så taber vi da ikke modet, men prøver at holde ud — og styrke det, der er tilbage.

KIRKEN OG VERDEN

(Oplæg til samtale ved kirkedagene i Virum 1969)

AF PASTOR HANS OLAV OKKELS, HERNING

HVIS VI skal tale ret om Kirken og Verden, må vi fastholde nogle enkelte bibelske sandheder. — Verden er skabt af Gud med mennesket som højeste skabning og medarbejder — skabergerningen er vedvarende d. v. s. under udfoldelse. Ved syndefaldet blev verden forbandet for menneskets skyld. Også syndefaldet startede en udvikling. Ved syndefaldet blev mennesket lokket ud i tvivl om Guds ord og ulydighed mod Guds bud (Mon Gud har sagt?). I NT møder vi verden som genstand for Guds kærlighed, Joh. 3, 16, men det er en af Guds modstander besat verden og som sådan en fristelse. Disciplene måtte tages ud af verden, men samtidig sendes til verden. Jesus lægger op til, at der skal være et forhold mellem Kirken og Verden — men Han lægger ikke op til et harmonisk forhold. Han beredte sine disciple på lidelse og forfølgelse — men aldrig på magt.

Verden sukker efter forløsning, men det er et led i besættelsen, at den ikke selv ved, hvordan den skal befries, jfr. konflikten mellem messiasforstillingerne og Jesu opfyldelse af messiasforventningerne.

Gang på gang ser vi, at Jesus ynkes over folk i deres verdslige nød og hjælper dem — ligesom Han også i Bjergprædiken forkynder den lov, som

Gud har givet, for at menneskelivet skal lykkes. Samtidig ser vi, at Jesus siger nej til Verdens krav. Han deltager ikke i sit besatte lands frihedskamp, end ikke diplomatisk. Han vil ikke være "dommer og deler" mellem to, der strides om en arv. Jesus vil ikke lade sig føre bort af folket for at lade sig gøre til konge. Tværtimod indskærper Han i Bjergprædikenen, at man ikke må sætte sig imod det onde, – en ikke just revolutionær fremtræden. Samtidig byder Jesus sine disciple at øve kærlighed – helbrede – give almisse m. m. Men det vil være forkert ud fra dette at opfatte Jesus som social-ethisk reformator: Hans "Rige er ikke af denne verden".

Angående den apostoliske forkyndelse ser vi, at forkyndelsen for jøder og hedninger adskiller sig fra forkyndelsen for de kristne, henholdsvis kerymatisk og parænetisk. Som kirke overfor verden forkynder apostlene Jesus som Kristus og kalder til omvendelse, mens loven spiller en tilbage-trædende rolle. Men for dem, der har taget imod Kristus som Herre og Frelser, forkyndes også et nyt liv rummende retfærdighed og barmhjertighed.

Det er vigtigt at sondre mellem kirkens opgave i verden qva kirke og de frugter, som troen gerne skulle sætte. F. eks. kan vi tænke på de kartoffelavlende rationalistiske præsters misbrug af prædikestolen i slutningen af det 18. århundrede. Deres folkelige indsats var en af troens gode frugter, men det var ikke en kirkelig indsats. På prædikestolen skyggede de for Jesu gerning ved at øve deres egen – gode – indsats i stedet for at pege hen på Kristi gerning. Det må huskes, at Kirken er Kristi brud, hvis håb og skat er hos brudgommen. Som kirke må kirken altid være magtesløs.

Jeg vil forsøge i korte sætninger at sige lidt om kirkens social-ethiske opgave og om forholdet til sækulariseringen m. m.

1. Da den apostolske parænese ligesom diakonien var en forkyndelse for de troende – ikke for verden, må det fastholdes, at arbejdet med social-ethisk forskning ikke skal tjene til overvindelse af forståelseskløften mellem kirken og verden – men til at give kirkens egne børn indsigt i Lovens indhold.
2. Den social-ethiske stillingtagen nødvendiggøres af Verdens udvikling. F. eks. vil en demokratisk forfatning give kristne undersætter et politisk ansvar, som ikke blot kan dækkes ind ved formaningen om lydighed mod øvrigheden. De kristne har fået den magt, som Jesus aldrig har forberedt sine disciple på.
3. Den apostolske parænese er forbilledlig for social-ethisk tænkning i kirken ved at være både bibelsk og sakramental. Både dåb og nadver tages ofte som udgangspunkt for formaning til et helt nyt liv, jfr. f. eks. brevene til Romerne, Korintherne og Filemon.
4. Hvis den social-ethiske forskning drives blot ud fra Bibelen – og ikke kristologisk og sakramentalt, som apostlene gjorde det, bliver resultatet vilkårligt, idet appliceringen af de bibelske sandheder da sker på tænkerens eget ansvar. Arbejder man ethisk alene udfra Bibelen, kan man både have i en konservativ religionisering af visse bestående forhold, f. eks. raceadskillelse i Syd-Afrika – eller man kan have i revolutionært sværmeri, hvor man vil realisere Gudsriget på jorden, som Thomas Muntzer og Calvin forsøgte det, og som Marxisterne på sin vis vil forsøge det i dag. En revolutionær sværmerisk bevægelse vil ofte kunne anvende Bjergprædikenen taget ud af Jesu mund. En så-

dan usakramental biblicisme kan man møde i moderne romersk-katolsk teologi.

5. Hvis man omvendt vil drive social-ethisk forskning uden fast tillid til hele Bibelens guddommelige inspiration blot som en kristologisk-sakramental meditation over Verdens problemer, bliver resultatet let en ny religionisering af omgivelsernes og ens egne forestillinger. I vore dage møder man ofte en kristelig farvet udviklingstro, der kædes sammen med en uhistorisk mystisk opfattelse af inkarnationen – en art gnosticisme.
6. Det må i stedet fastholdes, at Kirkens bidrag – som Kirke – til at skaffe de undertrykte retfærdighed og de syge lægedom er Messen, Forbønnen og Håndspåbyggelsen af de syge. Selve gudstjenesten opretholder Verden ved Guds Nåde. I er Jordens salt, siger Jesus til dem, der bekender Hans navn.
7. Det kan overvejes, om Kirken, der indadtil forkynder parænetisk gennem kirketugt f. eks. ved at frabede sig økonomisk støtte fra gudløse stater og personer, kan træde klarere frem for Verden.
8. Formaningen i 2. Kor. 6, 14 "Træk ikke i ulige åg med de vantro" må følges, hvis verdens surdejg ikke skal gennemsyre Kirken, men omvendt.
9. Det bør først og sidst huskes, at efter apostlenes bortgang findes der ingen, som kan indlede deres bekendtgørelse af en truffen afgørelse med ordene: "Helligånden og vi har besluttet". Hverken paven eller biskopperne eller en synode eller Kirkernes Verdensråd er udstyret med en sådan myndighed som apostlene. Dette er en stor nød på baggrund af den i de foregående punkter erkendte nødvendighed af social-ethisk tænkning, men denne nød må føre til bod og bøn om Herrens komme – ikke til selvtægt.
10. Hvis det opfattes som Kirkens opgave at bringe Verden forløsning i gerning og ikke blot pege på forløseren, bliver Kirken let Kristi rival – og ikke Kristi brud.
11. Der tales om sækulariseringen som en i Bibelen godkendt "af-religionisering" af strukturerne, men "kejseren" afreligioniseres kun ved at blive kristen, ikke ved at blive folkevalgt. Og strukturerne afreligioniseres kun ved at bringes under Ordet, mens den sækularisering, der består i en af-kristianisering, blot er et overgangsfænomen til en dæmonisering.
12. Hvis Kirken på en og samme tid vil godkende sækulariseringen og hævde, at den har et politisk ansvar, bliver resultatet Kirkens egen sækularisering = frafald.
13. Hvis Kirken indretter sig på et harmonisk forhold til et "pluralistisk" og "neutralt" samfund, medvirker den til en religionisering af dette samfunds struktur og til, at dens eget budskab opfattes som noget relativt. I vor kulturkreds fremmer den borgerliggjorte kirke vor tids kejserdyrkelse: demokratismen.
14. Den megen tale om dialog med Verden er rationalisme (på missionsmarken tillige relativisme) og udtryk for en dyrkelse af skabningen frem for skaberen.
15. Hvis Kirken vil overvinde forståelseskløften i en atheistisk verden ved at gøre sin tale begribelig og acceptabel, har den allerede fornægtet

sit eget budskab, som er prædikenens dårskab. Det er nemlig ikke Kirkens opgave at få prædikenen troet, men at få den forkyndt, mens det er Gud-Helligånds gerning at stadfæste Kirkens vidnesbyrd. (1. Kor. 1 og 2 og Matth. 16).

ER GUD DØD ?

(Holdt som foredrag ved præstekonventet i forbindelse med kirkedagene i Virum 1969)

AF PASTOR O. LUND PALLESEN, LYNGBY

I SIN BOG "Ordet og Ånden" fra 1952 forsøger Regin Prenter i en artikel "Evangeliets Afmythologisering" et centralt opgør med tendenser og standpunkter i moderne evangelisk teologi. Dette opgør har påfaldende og skærpet aktuel interesse i dag, hvor megen teologi må forekomme at være nået karikaturen af sit væsen.

Prenter, der går ud fra, at det kristne budskab både har en tidshistorisk betinget dragt og en af alle historiske omskiftelser uafhængig væsenskerne, hævder at problematiken her i dette forhold ingenlunde er ny. En vis oversættelse til tidens sprog og forestillingsmåde skønnes påkrævet. Kampen herom adskiller teologerne i liberale og orthodoxe skoler alt efter, hvor vidt man går i moderniseringen og dermed berøringen af budskabets indre substans, evt. indtil ukendelighed.

Afmythologiseringens store profet Rudolf Bultmann mener nu at have fundet et tredje standpunkt, der forener liberal nyformulering med ægte evangelisk substanstradition, så kerygmaet bevares i moderne klædedragt. Bultmann vil ikke eliminering men interpretering af NT's mythologi. Medvirkende for ham er også, at forargelsen på evangeliet ikke skal finde sted på et sekundært sted – i verdensbilledet m. m. –; men centralt overfor selve evangeliets budskab. – Eksistensfilosofien giver her det sprog og det begrebsmateriale, der konformt med tidens selvforståelse kan give evangeliet nutidig form og adresse, så meget mere som evangeliet selv efter Bultmann netop vil være eksistensforståelse og ikke mythologi.

Det er nu Prenters tese, at en konsekvent afmythologisering ikke lykkes for Bultmann –, og at endvidere den eksistentialt interpretation afskærer så væsentlige sider af kerygmaet, så den ikke tilgodeser den nytestamentlige forståelse af Guds og menneskets situation.

For Bultmann bliver en mythologisk rest tilbage i talen om en handlende Gud, der ikke klares gennem en sontring mellem mythologi i mere klassisk forstand og en "geschichtliches Geschehen in Raum und Zeit". Afmythologiseringen rammer ikke alene verdensbillede og forløsningsforestillingerne; men også selve kristusbegivenheden, der ikke skal forstås kosmologisk men eentydigt eksistentialt, således at der mere er tale om afkosmologisering og afmetafycisering til fordel for eksistential tolkning af mythen. Ifølge Prenter gennemfører Bultmann ikke afmythologiseringen; og interpretationen er en eliminering af væsentlige sider i det nytestamentlige kerygma. Troen er den egentlige eksistens og den nye tidsalders komme, vantroen den uegentlige; og i overgangen fra dette til hint griber mennesket selv sin egentlige eksistens i afgørelsen. Og plads for nogen egentlig frelsesinddragelse, nogen kristusbegivenhed, bliver såre tvivlsom. For menneskets egentlige eksistens er ikke et erkendelsesspørgsmål i tyding af eksistens; men spørgsmålet om virkeliggørelse, som ifølge NT ikke står i menneskets egen magt på nogen måde; men altid forbliver Guds gave, hvorved man må forlade det eksistensfilosofiske grundlag til fordel for et mythisk drag. Derfor er også Bultmanns tale om korset og opstandelsen som frelsesbegivenheder vag og upræcis, idet den kun taler om "Bedeut-samkeit" i min eksistens – en slags eksempel til efterfølgelse, illustrationer på eksistensens afgørelse som konkret inspiration under forkyndelsen deraf.

Stillet overfor en sådan devaluering af Kristi gernings betydning stiller Prenter det spørgsmål, om ikke en opmythologisering er nødvendig for at fastholde substansen i det urkristne budskab; for mythen intention er ikke at give verdensforklaring, men at bringe forløsning, jvf. dens sammenhæng med kulten. Den rummer et bestemt guds billede og dermed henhørende opfattelse af mennesket – og dette forbliver det kristeligt afgørende i sagen. (Jvf. kritikken af afmythologisering hos Gustav Brøndsted: "To Verdenssyn – to Sprog", 1954, og Wingren i "Theologiens Metodfråge", 1954). Et afmythologiseret evangelium forfalsker guds billedet, konkluderer Prenter. Guds billedet må ikke erstattes af et gudsbegreb eller en gudsoplevelse. Billedet af Gud som den levende og handlende person står bag al sand kristelig og evangelisk tale og tro – som værn også mod al metafysisk spekulation og humaniserende psykologisering, der berøver evangeliet dets kraft i rationalisme eller pietisme. Noget så vigtigt som bøn og sakrament står i fare for at dø og udvandes, dersom billedet af den levende, suverænt handlende Gud fortønes.

Konsekvent har man derfor i moderne theologiske skoler slået Gud ihjel. Og man ved tilsyneladende meget vel, hvad man har gjort; vil oven i købet hævde, at det er ret og rigtigt for at møde den moderne verden med noget, man kalder "evangeliet". At noget så selvmodsigende som "Gud er død-theologien" har kunnet vise sig, kan man jo både forstå og undre sig over.

Det er ganske ejendommeligt, at det slagord en Fr. Nietzsche tilråbte verden i antikristeligt had: "Gud er død!" har fået plads som legitimeret sandhed i theologien – ja i kirken, for så vidt man overhovedet mener at

kunne operere med en sådan forstenet størrelse.

På grundlag af en række småafhandlinger af unge Århus-theologer, samlet i en lille bog: "Gudstanken i nyere protestantisk teologi" Gads Forlag 1968 – skal jeg give nogle enkelte rids af den theologiske vanskabning, der begynder at tage form og vise os sit rette ansigt i stedse stigende grad i det sidste par årtier. – Intentionen kan være al ære værd; men resultaterne er et kætteri af dybtgående betydning for kirke og kristendom, fordi det, som alt afgørende i theologien og forkyndelsen, har kristologisk relevans.

Bogen i sin helhed giver et kort resumé af, hvad man kunde kalde en theologiens idéhistorie til klaring af den øjeblikkelige status i tendenser og begrebsverden. Det påvises, hvorledes livets hovedstrøm, især siden den franske revolutions dage – og trods det 19. århundredes mission og vækelseskristendom, i stadig stigende grad går uden om kirken. Det religiøse degraderes til at være en ornamental rest – og, som Hegel skal have udtrykt det, er den moderne religion svanger med en anelse om, at Gud er væk, afsat, død! Kirken indtog heroverfor en defensivt konservativ holdning med forsvar for traditionel dogmatik. På baggrund heraf fremstod liberaltheologien som en progressiv retning, der vilde skaffe plads for kristen forkyndelse i den moderne verden. Man kritiserede religionens traditionelle skikkelse i en ærlig selvkritik, der udfoldedes både på det filosofiske, det historiske og det etiske område. Man vilde befri kristenlæren for tvetydighederne og rykke disse ind i menneskets livsforståelse i en tydning af menneskets "selvbevidsthed" (Schleiermacher). Kristendom blev menneskets religiøse selvudfoldelse. Bibelen blev åbnet for fri historisk forskning, der gør den og kirkens historie forståelig uden at antage Guds direkte indgriben. Det gælder også Jesu liv. Den etiske kritik foregik efter humane idealer; og kristendommen blev som religion betragtet relativt og reduceret til en rent menneskelig størrelse, indføjket i kausale, historiske sammenhænge. Gud er reduceret til "det ord, med hvilket vi antyder, hvad vi føler os afhængige af". At spørge om realiteten bag ved religionens symboler og antydninger er meningsløst, da en sådan aldrig vil kunne gøres til et videnskabeligt objekt og dermed indrykkes i vor verdens bekendte sammenhænge. Spørgsmålet om kristendommens absolutthed måtte konsekvent blive radikalt anfægtet (Troeltsch). Og med liberaltheologien syntes Guds dødsdom allerede undertegnet. Religion blev en luksusartikel, der syntes at skulle gå til grunde med den borgerlige kulturs sammenbrud i første verdenskrig.

Derfor måtte efterkrigstidens teologi – navnlig på fastlandet – blive dialektisk – med fremhævelse af kristendommens modsætning til alle menneskelige størrelser. Kristendommen er ingen religion! "Gud er et nej til ethvert menneskeligt ja og nej" – hed det nu. Gud fordrer hele mennesket i lydighed og nøjes ikke med en provins i sjælelivet til dyrkelse af det religiøse behov. Reaktionen lød på, at Gud er hinsides alt vort. Han er vor grænse. I livets principielle tomhed har man måske chance for at møde Ham. Når Gud taler, tier alt andet. Karl Barth er jo det store navn i dette røre. En kristen har ikke tid til at være religiøs. Dialektisk teologi er eksklusiv protest i Luthers og Kierkegaards spor. Den er kritisk såvel over for liberalismens udvanding som over for konservatismens misforståede kamp for de gamle formers plads i den nye verdensforståelse. Den nye teologi forblev ikke eentydig. Barth blev orthodox dogmatiker i sit kæmpe-

værk "Kirchliche Dogmatik" og kirkefader af systematisk vægt. Mens de mere radikale vilde nedbryde de kirkemure, der skilte evangeliet fra den verden, det var bestemt for. Så kristendommen skulde forstås som sækulariseringens (den rette verdsliggørelses) magt, således at mennesket, befriet for al religion, mister sin livsforståelses sikkerhed, ser den nihilisme i øjnene, i hvilken den kristne forkyndelse skal tale om, at hele verden står over for Gud, og at mennesket er ansvarligt for denne verden. Her kan mennesket være sig selv i frihed og ansvar mere radikalt, end forstået før (Gogarten, Bultmann). Det er alvor, at vi lever i en verden uden Gud. Og kristendommen kræver oven i købet denne irreligiøse verdensforståelse. Man vil hindre, at fremtidens "kirke" får lov at blive en bedemølle.

Afmythologisering og sækularisering hører i nogen grad sammen. De er begge et udtryk for, at vi efter sigende ikke mere kan tænke og tale i mytologiske og metafysiske baner; men at vi skulde være henvist til at forstå vor virkelighed eentydigt i historiens dimension, også den virkelighed, som evangeliet udtrykker, d. v. s. en verden, som må forstås ud fra det menneske, som har givet den udseende og skikkelse (sic!). Derfor må talen om Gud også være tale om historiens Gud med afskrivning af det metafysiske og mytologiske i gudsbegrebet. Afmythologisering må ske i menneskets forhold til Gud; sækularisering i dets forhold til verden. Og de kan ikke skilles ad. Verdenshistorie og frelseshistorie fuldbyrdes i eet! (Gogarten). Man må derfor tilsigte en nybesindelse på, hvad historie er, hvis ikke de to synspunkter skal forblive uforenelige eller identificeres på uretmæssig vis i form af kulturoptimisme med gudsriget som endemål. Løsningen indskrænker sig tilsyneladende til, at der med kristendommen er kastet et andet og nyt lys over verdenshistorien. Historien er ikke blot udfoldelse af givne muligheder; men tillige stedet, hvor Guds fordring kræver menneskets afgørelse. Mennesket får et vist distanceret forhold til verden herigennem, der så enten kan betones stærkt (Bultmann) eller medfører et nyt aktiv i kulturlivets forskellige ytringer. Frihed fra betyder frihed til – og ansvar for (Gogarten).

Kristendommen betyder en ny måde at tænke og forstå menneskets plads i verden på, så mennesket bliver overordnet og selvstændiggjort i forhold til verden. Denne tænkemåde har siden løsrevet sig fra troen og er gået sine egne veje til menneskets beherskelse af verden. Den er mor til eksperimentel videnskab og teknik – og ateisme. Med kristendommen bliver mennesket myndigt. Arven er verden som gave og opgave. Den er ikke mytisk mere. Sammenhængen i verden gøres problematisk, fordi Gud er hinsidig og uden for verden; mennesket får ansvar for verden – og dermed over for Gud – og deri sin frihed. Gud lader sig kun møde som person! Troen er noget ikke-kulturelt. Sækulariseringen stiller i sin faktiske form nye problemer, fordi den er tvetydig. Friheden er blevet autonomi – uden bundethed til Gud. Den er blevet sækularisme, der kan tage skikkelse i ideologi eller nihilisme, der for begges vedkommende er uden den stadige spørgen, som er troens væsen; fordi man henholdsvis har svaret på forhånd eller nægter, at der overhovedet gives noget svar. Troen er forventning; og vort liv kan kun leves fremadvendt mod fremtiden. Det historiske er vor dimension med åbenhed for dets situation. Vi må derfor også tale historisk om Gud, som den "hinsidige" magt, der dog samtidig er nærværende og

indgribende, så mennesket trods alt fritages for rollen som verdens skaber og frelser – og derhos får frimodighed til at høre på næstens nød.

Gud er kun til for troen! Således har man udfordrende sammenfattet Bultmanns anliggende, som J. K. Bukdahl dygtigt søger at plædere for. Enhver sammenblanding af fornuft og tro må undgås. Han forbinder iøvrigt ellers adskilte modsætninger i paradokser! Det hedder f. eks. at "Guds ord er noget helt andet end samtlige forståelige ord; men møder os kun gennem nogle af de forståelige ord". Der er "paradoks identitet" mellem formuleringerne og "Guds ord", ligesom Guds handlen er paradokst identisk med ganske almindelige hændelser. Bukdahl fremhæver to grunde til mulig forklaring af denne ejendommelige fastholdelse af "paradoks identitet" 1) at B. konservativt vil være tro mod kristendommens oprindelige selvforståelse; 2) at livet består i Geschichtlichkeit – uberegnelige begivenheder og sammentræf. – Kristendom er altid nutidig tro på Guds nutidige ord i forkynnderens prædiken: det bultmannsk eskatologiske! Vort livs egenart er, at vi er skabte til hengivelse; men mister os selv ved at ville beherske livet. Troen er derfor en underfuld virkelighed, der kommer til at betyde alt; at den troende lever i verden som om han ikke er i verden mere. – Den menneskelige hengivelse er kun sidestykke til troen. Og dog er der en vis "forståelighed" ved troen ud fra analogierne i hengivelsens livsytringer. Tro er ikke en bevidsthed om eller forestilling om Gud!! men en selvforståelse, der forstår sig på livet ved at være færdig med denne verden og derved befriet fra den ødelæggende beherskelsessyge. Mennesket har en forudviden for denne livsmulighed og kan derfor "forstå", hvad der siges. Troen er ikke på et "hvad"; men på et "at"; tillid til, at Gud nu åbenbarer sig gennem sit ord. Den troende er paradoks identitet af synder og troende (simul justus et peccator).

Bultmann vil skelne mellem Gud og "gudsbegreb", og kun det sidste er til for fornuften. Gud selv er alene til for troen. Theologi er antropologi!!

GUDS ORD OG SPROGET

Det altid aktuelle homiletiske problem om forståelighed og tidens mere eller mindre bevidste benægtelse af Guds eksistens opfattes som en alvorlig udfordring til nutidig, protestantisk theologi. Gerhard Ebeling bygger videre på Bultmanns grundlag og vil gøre Gud "forståelig" i en ateistisk, ikke-religiøs virkelighedsforståelse. Man vil gøre Gud gældende som menneskets virkelighed; påvise, at Gud er nødvendig for menneskeliv, og derved gøre mennesket gældende i dets egentlige situation. Et problem, der også er af filosofisk art, og som theologien primært har fælles med det sækulariserede menneske i dets ateistiske situation.

Sproget er det, der kvalificerer mennesket. Det er dets sfære. Sproget er ikke blot meddelelsesmiddel til information om fænomener – i videnskabens signifikative sprogforståelse, hvori sproget er tidløst uden personale relationer – i grunden en abstraktion. – Heroverfor står det situationsbestemte, konkrete sprog, der tjener formidling af sammenhænge og selv påvirker den givne situation, fastholdt som det er i tiden – og ansvarsgivende i sin ubrydelige konsekvens (det er "historisk"). Ordet "Gud", der tidligere gjorde en virkelighed nærværende, er nu blevet en frase, hvorfor man må undlade at nævne ordet. Nogle vil endog hævde, at forestillingen om Gud som en person i forhold til kristendommen egentlig er en op-

fattelse, der slet ikke tilhører kristendommen som sådan (Herbert Braun). Ordet må i alle tilfælde aldrig bruges som ren og skær talemåde. Vi skylder det overleverede sprog vort menneskelige liv i medmenneskeligheden. Mennesket er bestemt til at høre og svare i en gudgiven sammenhæng, omfattende fortid og fremtid, der netop er Guds virkelighed, og som fremkalder taknemlighed og håb. Theologi skal være udlægning af de bibelske skrifter (soteriologi) – og derfor kristologi, fordi Jesus "bragte Guds ord til orde", – en lære om tro, der svarer på Guds tale – "troens sproglære". Den historiske Jesus er nødvendig som gudstroens vidnesbyrd. HAN er trosgrund.

Ernst Fuchs ønsker som Bultmann existential interpretation af teksten; men er uenig med B. om, hvorledes man skal spørge. Fuchs betegner Bultmanns læsemåde som udtryk for overanstrengelse af existensen. For troens eksistens er ikke punktuelt; men har et historisk forløb. Der skal derfor ikke spørges om "selvforståelse"; men om situation og tidsforståelse. Her er der overensstemmelse med vor før-videnskabelige dagligforståelse ved at omgås tingene – d. v. s. "forstå sig på dem". Her opereres ikke med tidspunkter men med tidsrum. Hvad er tiden til – nu? – Situations og tidsforståelsens svar er sproghændelser. Mennesket søger altid i angst og håb efter ordet, det tør forlade sig på. I det perspektiv skal NT's tekster spørges.

I overensstemmelse med Jesu egen tids- og situationsforståelse er Jesus selv den første, der tror, – som kristendommen tror. For Ham er den barmhjertige Guds nærvær en given sag. – Med en sådan tro gør man erfaringer i indsigt om, hvad man har; – og vinder tid ved at forstå, at vort liv er gave. – I sproget begiver mennesket sig ud af sig selv – og bliver netop derved sig selv i det at have tid til andre; når det følger NT's pladsanvisning. Gud er også her den magt, der står bag sproget. – Men også de erfaringer, der synes at modsige troen, må optages i forståelsen af, hvad tro er; at Gud også er lidelsen og døden mægtig. De mythologiske forestillinger om opstandelse og evigt liv kan vi ikke gøre til vore. At livet er i selvhengivelse, udtrykker apostlene ved at sige, at den korsfæstede er opstanden. Det er heller ikke nødvendigt at bevare mythologien, for sproget er efter sit væsen "forestillingsløst"! – NT giver os sproglig tæremynt. Den består ikke i en overanstrengt øjeblikseksistens, hvor man atter og atter skal overtage sig selv. Den fredløshed er den kristne befriet fra af det ord uden for ham selv, der giver tid og sted. En sproggevinst, man ikke kunne forudse.

GUDSBEGREB OG GUDSFORHOLD

Originalt bidrag til theologiens aktualisering er givet af Paul Tillich ved tanken om, at Gud er dyb, og ved den såkaldte korrelationsmetode, hvorunder kristendommens evige sandhed og den nutidige situation ved filosofiens og theologiens hjælp skal mødes.

De kristne symboler giver svaret på menneskets spørger. Dybde er både dimension i rummet og symbol på åndelig egenskab. Vejen ned i dybet er lidelsens vej. Men ved dens ende venter glæden. Den religiøse interesse er det absolutte i mennesket. Gud er navnet på det, der interesserer os absolut. Men symbolerne selv er ikke absolutte. Tillich gør op såvel med gammel orthodox supranaturalisme som med naturalismen. Gud er ik-

ke en forlængelse af naturen – ejheller lig med universet. Den endelige verden viser ud over sig selv hen mod det guddommelige. Der er en indre spænding i gudsbegrebet – og alvoren i tvivlen er i sig selv et gudsvidnesbyrd.

John Robinsons "Honest to God" søger støtte både hos Tillich, Bonhoeffer og Bultmann. Problemerne omkring gudsforestillingen er det centrale. Gud er hverken deroppe – derude eller dernede. Tanken om Gud som et væsen, man kan møde, må opgives. Gud er ikke dyb; men betyder dyb. Gud er kærlighed. Tankegangen medfører både nyvurdering af andre religioner, en særlig prædikemåde med nye omskrivninger for sagen og i kirke- og gudstjenesteformer. Alteret kan være et bord. Abstrakt kunst må have privilegium. Og bøn er tilbageværende i forhold til kontemplation og meditation.

Med Bonhoeffer og Vahanian er vi ovre i radikal gudløshed, hvor Guds død ses som produkt af selve den kristne tradition. Rødderne mener man at finde hos Søren Kierkegaard. Udgangspunktet for den theologiske nyvurdering er nu, at verden er blevet myndig. Der er ikke mere brug for Gud som formynder. Og problemet er nu, hvad da en religionsløs kristendom er? Hvorledes kan der tales verdsligt om Gud? Der tilstræbes dermed en ikke-religiøs interpretation af de bibelske begreber; for kristendommens budskab lader sig ikke binde i eengang givne former! Modsat den ældre Barth, der nu kaldes "åbenbaringspositivist".

Vahanian (1961: "The Death of God") hævder, at vi lever i den efterkristne æra. Og menneskets permanente hang til religiøsitet må følgelig finde kompensation på det dennesidige plan. Nu lever man i illusionen om, at dette liv er latent harmonisk; og den kirkelige kristendom er blevet religiøst irrelevant. I den moderne humanisme er mennesket alle tings mål. Den må overtage Guds rolle som skaber og forløser – og få det onde i verden elimineret. Kirkeligheden spærrer for kristendommens eget anliggende. Enhver theologisk metafysik synes undsaagt. Og tilbage bliver, at det at tjene Gud er at tjene næsten.

Det er berettiget, når pater Roos i en populær artikel i Catholica (1969, I) med specielt henblik til den amerikanske Gud-er-død-theologi betegner denne som en ny opfattelse af hele kristendommen – og ikke alene en oversættelse af budskabet; en ateistisk humanisme, hvor kristendommen alene handler om menneskets livsholdning i verden – og theologien ender i en uhistorisk gnosis.

Symptomatisk og interessant er det, at vor hjemlige Tidehverv også kan skære Gud-er-død-theologien til efter sin læst og gøre en radikal nihilisme opbyggelig som et råb de profundis, en bøn til den Gud, der netop skjuler sig, når han åbenbarer sig og omvendt, som Horstmanns artikel i nr. 30/1969 af Præsteforeningens Blad viser. Berettiget er hans tale om overdimensionering af forståelighedsproblemet og kulturbevidsthedens virkelighedsindsnævring, ligesom det komiske i at tale om en myndig verden og myndige mennesker, der selvsagt i tidehvervsk regi bliver farisæisme i sit krav om mening i verden – og med ordet Gud. For Guds bortgang er netop hans nærværelse – som Gud! hedder det hos Horstmann.

Af særlig interesse for os i den højkirkelige bevægelse må det være, at denneologi naturligvis også devaluerer kirken – eller ligefrem undsiger den. Hos hollænderen J. C. Hoekendijk møder vi et sækulariseret sværmeri,

hvor Gud er uden kirke. Og de bestående kirker, hvor de kristne har lukket sig inde med Gud og med sig selv, har været med til at dræbe Gud. For i verden er Gud død. Mennesket er også dødt. H. kalder sin theologi experimentel; en handlingens theologi, der bliver til i øjeblikkets situation. Med Jesus er tidens fylde kommet. Alt har nu håb og forventning som fortægt. Det er verden som helhed og enhed, gudshandlingen er rettet imod. Der er givet os frihed til fællesskab med mennesker. Der oprettes stadig tegn på, at det nye er i virksomhed i sociale begivenheder. Kristus har befriet mennesket for fortiden – radikalt forstået. Vi skal afgøre os for i morgen. Theologien må derfor være fremadrettet, centret om verden. Men kirken vil ikke fortabe sig i verden; hvorved den er blevet selve evangeliets modsigelse. Og den er med sit præsteskab, kult, lære og tradition det mest overflødige og uevangeliske af alt. Gud har i Jesus Kristus identificeret sig med mennesket. Kirkelig – eller kristelig eksistens er altid pro-eksistens for verden. Resultatet synes at være en naiv kulturoptimisme parret med dennesidig lovretfærdighed: Sammenblanding af dogmatik og etik.

At slå Gud ihjel er selvsagt en lang og sejglivet affære. Vi har fulgt de afgørende linjer i aflivningsprocessen – og er gået den tunge vej fra gudsdyrkelse til verdens- og menneskedyrkelse om ad den noksom bekendte protestantiske konvertering af evangeliet til ren og skær næstereligion.

Inficeret af rationalisme og subjektivisme lykkedes det efterhånden theologien at nedbryde den sunde ortodoxis tilbedelses- og taksigelses ånd for gudsgerningen i Kristus til frelse og forløsning for menneskeheden. Med opløsningen fulgte næsten alle former for kristologisk kætteri, svingende mellem, at Jesus kun var et menneske – omend det rigtige – typen og urbilledet for os andre, til Guds egen identifikation med mennesket og dermed med verden, der er eller bliver Guds rige. Kristus er den, der radikalt gennemfører templets profanation, taber sig selv i verden og dør i verden; så hans disciple kun har den at tjene. For Himlen er lukket, tom: Gud er død! Først har vi spærret ham inde i det, vi kalder vor virkelighedsforståelse. Og siden har vi kvalt ham, efterhånden som grænserne for det mulige blev snævrere, og vi selv formåede mere. Det er klart, at vi er nået til noget, der ikke med nogen ret kan kaldes kristendom, – end-sige apostolsk kristendom.

Her nytter det ikke at slås med skriftsteder; men alene at besinde sig på en ret kristologi i samklang med NT's tilbedelse af Jesus af Nazareth som Guds søn. Han profanerede ikke templet. Han rensede det. Han nedbrød ikke det hellige; men bragte i sig selv Guds tempel ud i verden for at hellige og frelse den indefra og nedefra. Afskærer vi transcendensten og evighedssigtet i Kristi liv og gerning, bliver der intet andet end os selv tilbage. Formodentlig vil vi dog kunne ækles ved den selvtilbedelse, der er resultatet af Guds død. Vel ved vi, at vi ikke kan gøre Gud til objekt, og at intet gudsbegreb dækker hans identitet; men uden det jødisk-kristelige gudsbillede, som er Bibelens levende, handlende personlige Ånd, er vi uden for det kristne evangeliums tale og dimensioner. Gud er en personlig vilje, der handler –; og som personligt i Kristus tager sig af pagtsfolket og den enkelte deri – for at gøre verden til kirke i ånd og sandhed. "Du, som hører bønnen, hen til dig tyer alt kød". (Ps. 65, 2-3). Ja, for bønnen er ikke kun skabningens uartikulerede råb til sin skaber om liv af nåde;

men åben adgang til et barns fortrolighed med en evig Fader. Gud har i en vis måde objektiviseret sig og sin gerning for os i Kristus. Der tales så meget om Guds ord, hans tale til os; men vort svar har ingen adresse, når Gud er død! Heroverfor er kun at sige, at kristendommen hverken er tilværelsestydning eller diviniseret humanisme; men et jeg-du forhold mellem totalt ulige parter, der kan mødes i frihed, skønt den ene har den anden i sin hule hånd. Søren Kierkegaard har fået skyld for meget – og har en tung ansvarsbyrde i sine uvorne epigoner. Vel har han sagt, at der er en uendelig, svælgende kvalitativ forskel mellem Gud og menneskene; men tilføjet at det gælder dog om barnligt at turde indlade sig med Gud (Pap. X, 1 A59). Gud lever – og derfor jeg – personligt – i Ånd. Den teologi, der over Guds grav eentydigt bliver anthropologi, har mistet den sag, den skulde tjene, – trods al god vilje. –

GEJSTLIGHED OG LÆGFOLK

AF PASTOR URBAN SCHRØDER, VARNÆS

DET ER mærkeligt at se, hvordan mange Ord i vort Sprog skifter Betydning, saa de kommer til at sige noget helt andet, end de oprindeligt skulde – ja, undertiden det stik modsatte. Deraf opstaar megen Forvirring og Taagedannelse – noget, som Djævelen er specielt interesseret i baade i og udenfor Kirken. Det er derfor baade saare nødvendigt og en vigtig kristen Pligt nu og da at undersøge nærmere de Ord, vi bruger. Af dem afhænger jo vor Mulighed for at forstaa hinanden og dermed hele vort Liv med hinanden.

Se nu f. Ex. de to Ord, der staar som Overskrift over denne Artikel! De bruges i Kirken almindeligvis til at betegne Forskellen mellem de to Dele af Guds Folk. Ordet "Gejstlighed" betegner efter gammel Skik den ordnede Stand i Kirken, Præst, Provst og Biskop til Forskel fra Kirkefolket, Menigheden. Ordet har vist af og til en irriterende Virkning paa Folks Øren og frembringer i Sindene en Klang af Overklasse og Magt, af det fine og højtidelige. Nu er der jo ogsaa Forskel paa Folk, selv i Kirken, eftersom ikke alle i Kirken har samme Evne eller Opgave, men netop forskellige Tjenester, som der alle er lige megen Brug for. Men Forskellen kan

vises paa uheldig Maade. Ordet "Gejstlighed" kan bruges helt forkert.

I Fjernsynet f. Ex. har vi set gejstlige Processioner ved særlige kirkelige Lejligheder: Forrest Biskoppen, derefter Provsterne og sidst Præsterne, alle tydeligt adskilte fra Lægfolket, Menigheden. Nu skal her ikke rakkes ned paa gejstlige Processioner. Tværtimod. De har nemlig deres berettigede Plads i Kirken og er ligefrem en nødvendig og kristeligt legitim Funktion af Gudsfolket – ja, de er den eneste ægte Form for Demonstration i vor demonstrationsgale Tid. Blot vil jeg her anføre den Bemærkning, der med lidt spottende Klang engang lød udenfor en Kirke: "Se nu bare, der kommer de Gejstlige!" Og Meningen var: Men her staar vi andre, som kun er noget andet. Her gaves et tydeligt Exempel paa, at et Ord kan faa en ganske anden Betydning, end det har, og derved volde Skade. Den Mand, som gav omtalte Bemærkning, har ikke tænkt sig om – som mange andre heller ikke gør, før de bruger Ordene. Han huskede ikke, at han i Virkeligheden selv hører med til Gejstligheden.

Hvordan dog? Derved, at Ordet "gejstlig" kommer af det tyske "Geist", der betyder "Aand" – tænk f. Ex. paa "der heilige Geist": Helligaanden. De gejstlige eller Gejstligheden er altsaa "de aandelige", de, som ved Daaben og Troen ledes af Guds Aand. Og det er i Virkeligheden hele Guds Folk, ogsaa Lægfolket. I denne Betydning bruger Apostelen Paulus Ordet. Et Sted i Det Nye Testamente siger han "I aandelige" og mener dermed ikke de præsteviede, men netop hele Menigheden. (Galaterbrevet VI, 1. Se ogsaa 1. Korinterbrev II, 15). Han kalder altsaa Lægfolket for Gejstligheden, for de gejstlige. Dette Ord er ifølge Bibelen ikke forbeholdt et Mindretal i Kirken, men betegner enhver, der ved sin Daab og Tro og sit hele Kristenliv hører til Kirken. Gejstligheden er ret forstaaet alle døbte og troende fra den enfoldigste Bedstemoder over den jævreste Hr. Lægmand til det mest nydøbte Spædbarn – om de ellers lader sig regere af Guds "Geist", af Helligaanden. Hvor mærkeligt og ulogisk og ubibelsk da, at vi kun bruger Ordet om een enkelt af Kirkens mange Klasser!

Ligesaa med Ordet "Lægfolk". Det bruges jo til at betegne Menigheden til Forskel fra Gejstligheden, de almindelige Kristne til Forskel fra de ordnede Præster. Og ogsaa her er der en reel Forskel saa sandt, som der i Guds Kirke er mange forskellige Opgaver, og ikke alle har faaet den samme, men hver enkelt sin specielle betroet. Men derfor skal Ordet "Lægfolk" ikke blive ved at have den lidt nedsættende Klang, hvormed det ofte bruges. F. Ex.: Ved et Præstekonvent, hvor Præsterne diskuterede lærde Sager, var ogsaa en Skolelærer til Stede. Han fik Lyst til ogsaa at sige noget, rejste sig og begyndte undskyldende saadan: "Ja, jeg er jo kun Lægmand, men maaske maa jeg alligevel tage Ordet her". Vi har alle hørt Ordet brugt eller rettere misbrugt saadan ved andre Lejligheder. Og allerværst bliver Misbrugen, naar Ordet – især af vore værste Ord-Misbrugere idag, Aviserne – anvendes paa ikke-kirkelige Omraader, saa der endog tales om, at En er Lægmand m. H. t. Maanerejser eller Bilkørsel eller Faareavl. Her har vi helt ned i det komplet meningsløse, der særligt glæder den Uordenens Mand Djævelen, tydelige, ja, tragikomiske Exempler paa dette Ords Misbrug. Det skal nemlig ikke bruges med et undskyldende "kun" foran. Ingen er i Kirken kun Lægmand til Forskel fra andre, der maaske er noget mere. I Virkeligheden er vi alle Lægmand eller Lægfolk.

Hvorfor? Fordi vort danske Ord "læg" kommer af det latinske "laicus", der igen stammer fra det græske Ord "laos". Og det betyder: Et Folk – nemlig i Bibelen og Kirken Guds Folk. Altsaa, Lægfolket er alle dem, der ved Daaben, Troen og Kristenlivet udgør Guds Folk, selve Guds Kirke, som er Begyndelsen til den nye, frelste Menneskehed. Det er derfor ret beset noget meget fint at være Lægmand og høre til Lægfolket. Det gør jeg ogsaa selv efter Ordets egentlige Betydning; og det er jeg stolt af – gid jeg aldrig maa ophøre at være blandt Lægfolket, at være en af Guds Folk!

Nu ser vi, at ikke kun Menigheden, men ogsaa Degnen, Præsten, Provsten, Biskoppen, ja, selv Paven i Rom er Lægmand, om de ellers er døbte og troende Mennesker. De staar nemlig alle i det hellige "laos", i Guds Folk. Og noget større og finere end at staa der kan ingen opnaa. Her er Hovedsagen ikke den enkeltes Titel, men at vi ved Daaben og Troen hører til det Folk, som Gud har udvalgt sig, og ved hvis Tjeneste han vil hente hele Verden hjem til sig igen. Det er af Lægfolket i dets rette Forstand, Verdens Fremtid afhænger. Lægfolket som Gudsfolk er Menneskehedens Haab, fordi det er de eneste virkeligt folkelige, virkeligt normale Mennesker. Lad os derfor være enige om aldrig mere at sige "kun" om dette hellige Folk!

Til Slut: Et velgørende Exempel paa disse to Ords rette Brug oplevede jeg ved en Præsteindsættelse, hvor en Flok Nabopræster var mødt op for at modtage deres nye Embedsbroder. Da vi skulde gaa over i Kirken, stillede Provsten – men han var ogsaa høj Kirkelig! – Menighedsraadet og os Præster op saadan, at hver "Lægmand" i Vinterfrakke fik en "gejstlig" i Præstekjole ved sin Side. Og saa gik vi to og to, blandet sammen og hørendesammen. Jo, det var en rigtig gejstlig Procession! For det var en Demonstration, en Synliggørelse af hele Guds Lægfolk.

periskop

HVOR BRÆNDER DET PÅ I FOLKEKIRKEN?

AF PASTOR POUL ULSDAL, HEMMET

REDAKTØREN har bedt mig skrive en slags årsoversigt til dette adventsnummer. – For at kunne løse en sådan opgave ordentlig, skulle man egentlig have været forberedt på det i hele det forløbne år, så man havde

de forskellige begivenheder mere præsent og kunne være rustet med de der-til hørende citater. Da dette altså ikke kan lade sig gøre, må jeg nøjes med at opfatte redaktørens overskrift temmelig subjektivt: Hvor har jeg i det forløbne år set nogen ild i den danske folkekirke? Og jeg vil til indledning straks sige, at ret meget ild har der ikke været at se; derimod er en masse kinesere og enkelte kanonslag futtet af!

Lad mig begynde med kineserne. – Hertil vil jeg regne den fortsatte debat om gudstjenestens uforståelighed og præstekjoles skadelige virkning for evangeliets udbredelse i vort folk! Det er næsten ikke til at forstå, at det kun er 4-5 år, siden høj Kirkelige præster evindeligt i Kristeligt Dagblad og i bispemunde blev udråbt som de fæle fyre, der ville "tage vor gode, gamle, danske gudstjeneste fra os". Høj Kirkelige præster kunne ikke få forflyttelse af den grund; undertiden forsøgte man ligefrem at påtvinge os en håndfæstning før en eventuel indstilling. Og den messe, vi ønskede, var dog ikke andet end den, som alle lutherske liturgier var udtryk for.

I dag er det hele vendt om: Bisper udtaler deres store glæde over nogle F.D.F.'ers eller andre nykonfirmerede unges "dygtige og grundige arbejde med gudstjenestens form". – Kristeligt Dagblad bringer næsten ugentligt referater over "forsøgsgudstjenester", ja der har været hele oversigter over de mange forsøg, der er gjort. Præster, der laver de mest banale ting, af en sproglig standard, der er under 8. klasse, hæves til skyerne – hver skør idé kan man komme på bagsiden for. I næsten alle tilfælde er det idéer, der kun bruges een eller to gange, så er de færdige. Jeg har en øjenvidneskildring fra en sådan gudstjeneste, arrangeret af en præst, der kom i avisen gang på gang på grund af "sit friske initiativ og sin store kontakt med moderne ungdom". En sådan ungdomsgudstjeneste, hvor der mødte 200 af et sogn på 10.000, blev udråbt som en vældig succes; men øjenvidnet fortalte, at forsamlingen næsten udelukkende bestod af tvangsindlagte konfirmander samt de uniformerede korps. Det meste druknede i støj – bl. a. fra "programmerne", der blev brugt som tudehorn!

I dag 4-5 år efter er det næsten blevet en mani hos præster og visse lægfolk med at fortælle, hvor umulig "den bedste af alle gudstjenester" er. Det er en hel hetz, der foregår – ikke underligt, hvis man får de sidste unge jaget ud af kirkerne! Præster søger ligefrem at overgå hinanden med at beskrive, hvor uforståelig vores gudstjeneste er. De tænker rimeligvis slet ikke på, hvilken ringeagt de dermed viser det lægfolk, de ellers ligger på maven for. Efter disse præsters mening må lægfolk være usædvanligt dårligt begavede, eller den folkekirke, de ellers er så glade for, må ikke have bibragt folket den mindste kristelige forståelse! Igen er det vi andre, der evindeligt bliver beskyldt for at ringeagte lægfolket, der netop sætter vort folk så højt, at vi tror, at det udmærket kan forstå gudstjenesten lige så godt, som man kan i andre lande.

Og man bliver gang på gang mindet om, hvordan vi konstant blev mistænkeliggjort med hensyn til vores lære. I dag er det særligt fint, når præsterne lader en konfirmand prædike eller sætter en smed eller en journalist eller en skuespiller til det. Nu spørger man ikke engang om, hvilken religion der prædikes ved en sådan lejlighed

Er det mon værd at bruge nogle ord om den middelalderlige (!) præstekjoles hindring for Guds rige? Igen er det blot fantastisk at tænke på situationen for 4-5 år siden, hvor enhver højere gejstlig eller lægmand i inter-

views blev spurgt om "de højkirkeliges fantastiske optagethed af messeklæder i forskellige farver". Sandheden var jo den, at de fleste af os var uhyre beskedent forsynede med den slags; vi gik netop ikke meget op i dette tøj-spørgsmål. — Forvirringen med hensyn til spørgsmålet om præstekjolen skyldes vel især, at motiveringerne for modstanden mod denne beklædning er så forskellige. Drejer det sig om det standpunkt helt at afskaffe præstedragten, har kirkeministeren fuldkommen uret, når han siger, at "theologien ikke kan ligge i klædeskabet". Der er i høj grad teologi i det, når præsten helt vil optræde som "privatmand" rent tøj-mæssigt, for så er han næsten også altid privatmand lære-mæssigt. Det er en fortvivlet teologi — helt bortset fra, at den vil jage de sidste ud af kirkerne. Det er et storhedsvanvid uden lige at tro, at folk skulle gide gå hen og høre mig på søndag kl. 10 som privatmand — høre mine private meninger om tilværelsen og Vorherre!

Drejede spørgsmålet sig derimod om at finde en lidt bedre udgave af præstekjolen, ville jeg gerne give sagen min fulde støtte. Men så skal vi altså ned på et plan, der svarer f. eks. til moderniseringen af kirkebænkene, inklusive "de folkekirkelige skumgummi-sæder". Det er det eneste af disse års "kirkelige" initiativer, der er blevet en strålende succes; men nu sidder man desværre så godt, så vi andres drøm om knæleskamler er blevet udskudt til en endnu senere fremtid!

* * *

Hvor brænder det? Ja, der er nogle, der mener at se en vækkelsens ild ovre på Skjern-egnen, også kaldet "den vestjydske vækkelse". Men det højeste, vi kan se, der bor på disse egne, er noget, der ligner de halm-afbrændinger, vi så i efteråret på de store ny-afvandede marker ved Skjern-å. Altså noget, der i en fart løber hen over marken, og så er det væk! Det skal dog indrømmes, at denne løbende ild ved visse lejligheder har været med til at lægge en gård eller en plantage øde

Nej, der er ingen vækkelsens ild herude, langt mindre en ny vækkelse — desværre, siger vi, der hver søndag i kirkebønnen beder om vækkelse og fornyelse i vort sogn. Vi herude anede simpelthen intet, før vi læste om den i B. T. Der er derimod visse steder splittelse, mistænkeliggørelse og spektakel af ren og skær irritation over, at den gamle missions-vækkelse ikke bliver gentaget. Det er ofte de mest dovne og ukirkelige missionsfolk, der er den nye "vækkelses" forsvarere. Vækkelse kan også være netop de dovne kristnes håb!

Det kan højst indrømmes, at der visse steder er lidt røre indenfor K. F. U. M. og K. — og dette røre er netop typisk for vor tid. Dybest set er M. og K. sprængt i to fløje. Når den ene fløj bare flyder med strømmen og med glæde optager al modernisme i sig, — når denne fløj sækulariseres mere og mere, er det helt selvfølgeligt, at en anden fløj helt går til den modsatte side. Her er nok den egentlige baggrund for "vækkelsen". Når den øst-danske M. og K. ofte nøjes med den tyndeste humanisme, f. eks. indbyder til hele weekendstævner omkring Martin A. Hansen, drives den vest-danske M. og K. simpelthen til at nøjes med Bibelen alene. Begge fløje mangler synet for kirke og gudstjeneste som kristenlivets centrum, og derfor farer de begge vild. — Nej, der er ingen vækkelsens ild herude, højst nogle lygtemænd! Det er ofte uhyre deprimerende at leve i alt dette og vide, at her står man netop med det, som begge disse fløje trænger til; men

de vil ikke, og så dør det bare..... Vi ser det dø omkring os i disse år.

* * *

På eet sted i folkekirken synes al ild slukket i disse år — hos de såkaldt grundtvigske. Netop i disse tider, hvor Danmark "er vågnet op, og landet er blevet grundtvigiansk", hvor flertallet af bisper og andre i topstillinger er valgt fra den side, synes der kun at være lidt rygende aske tilbage. Den meste grundtvigianisme er erobret af Tidehverv samt Bultmann og disciple og er dermed afgået ved døden som grundtvigianisme. Man kan her se et forbavsende fænomen: Da Tidehverv næsten udelukkende er udsprunget af Indre Mission, er det egentlig gennem denne bevægelse, at "den grundtvigske retning" overhovedet er til, geledderne er blevet fyldt op af præster fra missionske hjem! Dette gælder også helt bortset fra den specielle tidehvervske indflydelse. I årevis har jeg læst programmet for det "grundtvigske" konvent i Rødding. Her gælder det også, at næsten alle talerne er fra missionske hjem eller endda selv er begyndt som en slags missionsmænd. Så vældig en indflydelse har Indre Mission, at den ikke blot er med til at fyldte geledderne hos sig selv, men også i de andre retninger!

I den fanatiske kamp indenfor denne retning imod alle former for aktivitet hører man næsten de døde knoglers uhyggelige raslen. Der er dog en lille lysning at spore, idet denne knogleraslen er ved at blive hørt af visse præster og lægfolk, der hører til retningen. Der er tegn på, at der er ved at komme en vis reaktion mod denne goldhed og død. Den næsten komiske kamp imod Strukturkommissionen har haft sin virkning der, så nogle næsten tvinges til at gå til den anden side.

* * *

Jeg har hidtil nævnet lidt kinesere — lidt halmafbrænding og noget gråt, svagtrygende aske. — Der har dog også været nogle ordentlige kanonslag ind imellem. Jeg tænker hermed på de aktioner, der på een eller anden måde har navnet Aagaard som den drivende kraft. På en måde er jeg ked af at måtte nøjes med det lidt nedvurderende ord: kanonslag. Det forekommer mig nemlig, at der virkelig er ild her — her brænder det dog lidt i folkekirken; men jeg har følelsen af, at ilden måske ikke tænder ret meget andet end kanonslag. Hvis kanonslag kan få folk til at vågne lidt op, er det dog heller ikke så galt; Vilhelm Beck kaldte sig jo selv beskedent for en hane.....

I navnet Aagaard ligger der i hvert fald intelligens — altså ikke bare noget med specialviden og bogskriverier, men forstået som sammentænkning, noget man ellers savner så meget i dag. Her er der desuden sans for begreber som: kirke, sakramenter, gudstjeneste, embeder, ja der er så meget kultur og horisont, at man ikke forarges over gregoriansk musik eller en præsteflip.

Jo, der sker da noget omkring familien Aagaard! I snart halvandet år har Johs. Aagaard været primus motor i den nød-præsteuddannelse, der ikke må hedde sådan, for folkekirkens ledere har først for ganske nylig turdet indrømme det for dem forbavsende, at der er meget få, der vil være præster i "den bedste af alle kirker" (folkekirkens hoveddogme!). Bisperne har som bekendt endelig fået nedsat en "hurtigt arbejdende" kommission, der skal undersøge de ting, vi andre har set og tænkt igennem for flere år siden..... Det er typisk, at hvor kommissioner bare "sidder", der handler Aagaard'erne.

Det er også frydefuldt, at man fra den side har mod til at sige upopulære ting, f. eks. om folkekirkens situation. Lagde De mærke til en Aagaard-sentens for nogle måneder siden i anledning af den så ofte nævnte undren over, at folk ikke er til at drive ud af folkekirken? Efter hukommelsen lød den sådan: "Folkekirken går man kun ud af, når man får troen!"

Når jeg alligevel er bange for, at ilden kun får antændt nogle – måske meget store – kanonslag, har det flere grunde. Den helt afgørende er den, at Aagaard'erne er forsent på den! Disse kvikke folk er brændende optaget af spørgsmål, som tiden er løbet fra! Dette lyder helt fantastisk i de flestes ører, for Johs. og Anna Marie og Erik Aagaard er da optaget af meget aktuelle spørgsmål: det økumeniske – kirkedagen – kirkens selvstændighed. Lad mig prøve på at forklare min fantastiske påstand.

Forklaringen består af to dele: 1) I folkekirken har man været i den grad bagefter, at disse "nye" aktiviteter og problemstillinger først er kommet frem i offentligheden herhjemme på et tidspunkt, hvor udviklingen har vist, at der alligevel slet ingen vej er frem på disse områder! I en sådan situation er det faktisk meningsløst at gå særligt stærkt op i disse ting i en så lille provins, som dette land er. 2) Udviklingen (eller afviklingen!) går nu så hurtigt vel på grund af massemedierne, at man forlængst må dele op i så korte tidsperioder som 50'erne og 60'erne, nej det er ikke engang nok, vi må til at tale om "den sidste halvdel af 60'ernes" teologi eller kirkehistorie.

Dette betyder rent faktisk, at især Johs. Aagaards modige og dygtige initiativ med hensyn til at føre det økumeniske ind i folkekirken, er forsent! De sorte, reaktionære "grundtvigianere" herhjemme har hindret den økumeniske inspiration, indtil det er forsent. Løbet er kørt! I hvert fald for mig at se går al ægte økumenik til grunde, når en pluralistisk og relativiserende kristendomsforståelse får magten, som det sker i disse år. En modernistisk romer-katolik gider jeg simpelthen ikke snakke med, han har intet at sige mig, som jeg ikke ved i forvejen. Det samme gælder jo modernister fra andre kirkeafdelinger. Nej, for 10 år siden – eller blot 5 år siden var økumenik spændende og befrugtende. I dag kan katolske præster råbe højt: "Der er ingen forskel!" Nej, der er ingen forskel på modernisme, ingen forskel på tvivl, ingen forskel på oprør – det er lige ked-sommeligt og banalt! – Der er selvfølgelig det håb, at bare de næste 10 år kan ændre situationen, så økumenik giver mening igen, men jeg tror det ikke.

I stedet fornemmer vi andre kirkens enhed som en dyb glæde midt i under frafaldets smerte. Det er en enhed på tværs af alle konfessioner, der ikke skyldes pluralisme og relativisme, men lige det modsatte: et fællesskab om Bibel og bekendelse midt i en frafaldets tid. Det er så stærkt, at den stakkels gamle pave nede i Rom er vores broder mere end mange danske folkekirkepræster.

Jeg behøver vist ikke at bruge mange ord for at udtrykke den opfattelse, at på lignende måde er den "moderne" tanke om en dansk "kirkedag" lige så forældet, endda kort tid efter undfangelsen. Den kan man da lige så godt få "aborteret" væk med det samme! At man overhovedet kan finde på det, efter at den tyske kirkedag forlængst er i opløsning, fordærvet af den samme sygdom, som dræber det ægte økumeniske. Havde man prøvet det for 10 år siden, ville det endnu have givet mening. Skønt det var vel allerede

dengang, Bodil Koch talte om de to religioner i folkekirken? For 6-7 år siden blev jeg helt forfærdet, da jeg hørte en medbroder indenfor Theologisk Oratorium sige, at man ikke kunne have kristeligt fællesskab med Indre Mission og med højkirkelige – kun et folkeligt fællesskab. I dag er jeg ud fra det helt modsatte kirkelige standpunkt enig med den mand: I folkekirken er der til visse sider kun et folkeligt fællesskab, ikke et kirkeligt. Derfor er det "friske, modige, moderne initiativ" med en dansk kirkedag alt for sent – løbet er kørt!

Og helt det samme gælder Aagaard'ernes modige tale om forholdet mellem kirke og stat. Det er selvfølgelig altid værdifuldt at arbejde sådanne ting igennem teologisk og kirkeretsligt, men at arbejde for en såkaldt fri og selvstændig kirke i dag er for mig at se forsent! For 30 år siden eller for 20 år siden måske gav det mening, men ikke idag. Hvilken "kirke" kommer der dog ikke ud af det, når det kun bliver menighedsrådsstyret projiceret over på en kirke-synodes plan? Det ville være at komme fra asken til ilden! Siden "det kirkelige demokrati" er blevet til et folkekirke-dogme – eller siden pluralismen og relativismen har fået en selvfølgelig hjemstedsret, er vi mange, der slet ikke ville kunne leve i en sådan "kirke". Aagaard'erne er igen forsent på det, fordi vi er forsent på alt i denne folkekirke.

I Norge er man endnu længere tilbage i udviklingen end her; der har man for få uger siden på "det frivillige kirkemøde" drøftet alt dette med en i-ver og alvor, der i mine øjne og i mange fremtrædendes svenskes øjne er meningsløs. Netop i Sverrig, hvor man er foran os i udviklingen, er man ved at se dette i øjnene: Det er ganske ligegyldigt, om vi har statskirke eller frikirke, når den såkaldte frikirke skal bestå af hele folket, og denne kirkes tro skal bestemmes af hele folket. –

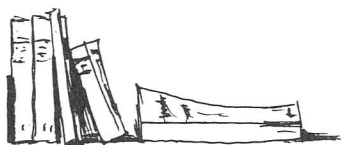
Vi er nogle, der bliver mere og mere glade for den oprindelige, den ægte grundtvigske indstilling til folkekirken: Den er kun en borgerlig indretning – som jeg skrev før: i den kan vi kun have et folkeligt fællesskab. Vi vil hellere have den såkaldte "bekendelsesløse rigsdag" til at råde for rammerne end en pluralistisk og relativiserende menighedsråds-synode. Endnu er der virkelig en ret stor frihed i den borgerlige indretning. Der er ikke blot plads til fornægtelsen, men også til bekendelsen. Her kan kirken på Bibelens og bekendelsens grund da endnu leve – sammen med alt det andet. Det kan ofte blive svært, men så har vi i denne "bekendelseskirke" dog et ægte økumenisk fællesskab med tilsvarende minoritetskirker i andre lande.

* * *

Jeg vil slutte denne oversigt med ganske ubeskedent at påstå, at det brænder virkelig dér, hvor jeg selv er med: indenfor den højkirkelige bevægelse og Kirkens Ja og Nej! For her er vi hele tiden inde ved selve sagen. Vi er inde ved kristenlivets arnested, ved alterilden, gudstjenesten, messen – ja ved "den brændende tornebusk". Det er derfra, den ægte revolution sker, den, der kaldes "verdens igenfødelse". Det er der, den ægte fornyelse sker. – Og vi er hele tiden inde ved selve troens substans – ikke bare ved følelser og oplevelser som den flagrende ild på Skjern enge – ikke bare ved strukturproblemer og organisationsarbejde. Her er vi ved kernen, troens kendsgerninger, troens grund. Her brænder det virkelig stadig i folkekirken, hvad netop en Aagaard (Erik) selv har bevidnet,

da han engang sagde de vise ord (citeret frit): "Folkekirken dør af, at man ikke går i kirke om søndagen".

Læg mærke til, at jeg praler ikke af, at vi brænder! Men vi er hele tiden netop der, hvor det brænder – og hvor det brænder på. På det sted er der altid håb om, at der går ild i os, eller at troens svage ild får ny næring.

Axel Riishøj: Studenterpræster? Læg og lærd i folkekirken. Kristeligt Dagblads Forlag 1969. 71 s. Pris kr. 14,-.

DET ER I HØJ GRAD beklageligt, at der overhovedet har været grundlag for at udsende denne bog. Der burde ikke have været stof til at skrive den.

Det skal imidlertid ikke bebrejdes Axel Riishøj, som har fremdraget et i det store og hele dækkende udvalg af argumenterne for og imod. Nej, man må snarere bebrejde de folk, som for deres velbjergede teologis skyld med sædvanlig fornærmethed har kastet sig ud i en kamp mod så selvfølgelig en ting som en studenterpræsteordning.

Hertilands går det desværre alt for ofte sådan, at det er det selvfølgelig man debatterer og gør problematisk.

Der ligger naturligvis en god portion strukturelle problemer bag spørgsmålet om studenterpræster, men de er af praktisk art, og deres løsning kræver ikke de dyre teologiske overvejelser, som man i hvert fald fra visse sider har lagt op til. Hvad der kræves er – som Riishøj rigtigt bemærker (s. 65) – politisk vilje til at løse problemet.

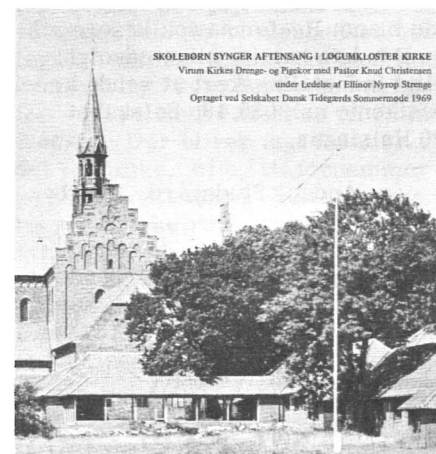
Jeg synes Riishøj har held til – over for vogterne af det hellige territoriale sogn – på overbevisende måde at fastslå, at et sogn ikke nødvendigvis er en geografisk størrelse og at begrebet 'sogn' og begrebet 'menighed' er to ting (s. 51).

Derimod forstår jeg ikke, at der skulle stå noget 'folkeligt' på spil ved at indføre studenterpræster. For Riishøj er det ret afgørende, han vil ikke "være med", hvis ikke studenterpræstens opgave også går ud på at være brobygger til folkets kirke (s. 31). Hvorfor skal der absolut tales om samfundet på den ene side og studenterverdenen på den anden side, som om studenter ikke også var en slags mennesker repræsenterende alle samfundslag? Når Riishøj ellers accepterer tanken om en milieu-menighed, er det lidt svært at se, at der 'folkeligt set' skulle ligge noget problematisk i, at en sådan menighed kom til at bestå af studenter samlet om for-

skellige uddannelsesinstitutioner og stort set stillet over for de samme problemer. Hertil hører måske nok, at man er fælles om den fare at isolere sig fra det øvrige samfund – skønt det for tiden ikke just synes at være nogen fare – men jeg vil nok mene, at kunne kirken via en studenterpræsteordning blive placeret stærkere blandt de studerende, så vil den med sit budskab være i stand til at sprænge enhver form for isolation og selvtilfredshed. Mennesker kan selvfølgelig være dårlige til at høre – det gælder ikke blot studenter – men der findes vist ikke noget, der er mere folkeligt end evangeliet.

Til videre diskussion af hvad 'det folkelige' er være bogen også anbefalet.

Hans Chr. Christensen, Agri.

Skolebørn synger Aftensang i Løgumkloster Kirke. Gram-mofonplade DC 111, 45 omdr. pr. min. Selskabet Dansk Tidegærd 1969. Kr. 11,50.

EN KNALDGOD idé! – også selv om det var min ringhed, der for år tilbage fik denne idé og forelagde den for rette vedkommende. Nu er pladen der, og den er fin!

Det er Virum Kirkes Dreng- og Pige-kor med pastor Knud Christensen, som under ledelse af fru Ellinor Nyrop Strenge har lagt stemmer til. Mange radiolyttere kender dette team, som på skift med andre børnekor har sunget vesperen før de

store helligdage – et kirkeligt lyspunkt i en mørketid på mange områder.

Mens børnene fra Virum var med til Dansk Tidegærds sommerkursus i Løgumkloster i afvigte sommer, benyttedes lejligheden til at få indsunget aftenbønnen, completoriet, på bånd i Løgumkloster kirke. Et bedre rum til denne form for sang findes næppe her i landet. De gamle cisterciensermunke, som byggede kirken, tænkte først og fremmest på, at alt hvad der skulle foregå i dette kirkerum skulle ske til Guds ære. Her er en ægte lovprisningskirke, og derfor lyder sangen så skønt dér.

Enhver, som har syslet lidt med den gregorianske sang, ved, hvor vanskeligt det er at synge den ordentligt. Den er jo opstået på latinsk sprog-

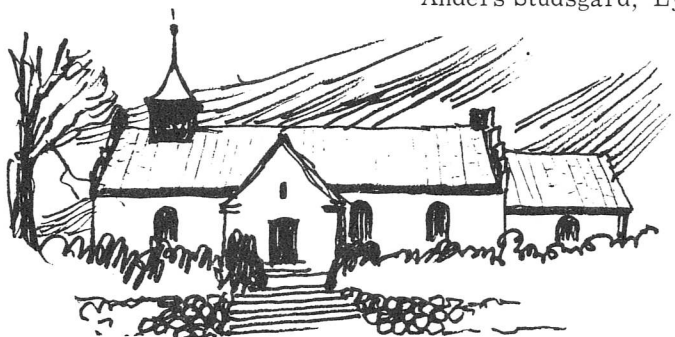
grund og giver derfor adskillige betoningsproblemer, når der benyttes andre sprog, vel især dansk, for her gælder det, at vort modersmål ikke altid "blidt sig følger". Men på pladen lyder sangen ganske ubesværet, simpelthen forbilledligt. Et andet problem er den ofte hørte beskyldning for katolsk uvæsen, som undertegnede har mødt hos endog kloge folk. Der er vel ikke andet at svare, end at gregoriansk sang er nøjagtig lige så katolsk som både Bibelen og kirkehuset fra det 12. århundrede. Men den kræver ørets tilvænnning. Og det kan denne plade hjælpe til med.

På pladehylsteret er hele teksten til completoriet trykt med den sats, som benyttes til den ventede 2. udgave af Dansk Tidebog. Et par ting har dog undret mig. For det første, at det af bagsidens lille artikel om tidesang fremgår, at Det danske Antifonale er "udgivet paa Engstrøm & Sødrings Musikforlag". Men antifonalet er jo slet ikke udkommet endnu! Så må vi vel fortolke udtalelsen som en slags profetisk perfektum, der røber, at antifonalet er undervejs. Og det er vi mange, som glæder os over! – Og for det andet konstaterer man med forbløffelse, at den anvendte tekst er sat med gammel retskrivning. Det giver desværre en ram duft af museumskirkelighed. Når der udsendes en plade med et revolutionerende indhold, hvad kirkemusik angår, og der vel især tænkes på unge pladevendere, er det slet ikke nogen ligegyldig sag, at ingen under 30 år er fortrolige med den gamle retskrivning.

Det forlyder, at pladen er fremstillet i et ret begrænset antal. De ansvarlige herfor har slet ikke tænkt sig, at gregoriansk sang er ved at være "in" hos unge mennesker. Hvis de interesserede blandt Re-formatios læsere vil sikre sig denne plade, må de skynde sig. – Den kan hurtigt blive udsolgt!

Pladen skaffes lettest ved på et almindeligt indbetalingskort at sende kr. 11,50 + porto kr. 0,80, ialt kr. 12,30 til postkonto nr. 685.18, Selskabet Dansk Tidegærd, Gl. Hellebækvej 17, 3000 Helsingør.

Anders Studsgård, Lyngby.

NOTIS

På dertil given foranledning gør redaktionen opmærksom på, at vel bæres vort blad af et fælles grundsyn, når det gælder kirke og kristentro, men for de enkelte bidrag, kommentaren indbefattet, er alene forfatteren ansvarlig.

B. R.

LÆSERBREV

Århus, d. 15. 9. 69

Til "Re-formatio".

"Han, som troner i Himlen, ler...."

Lad dette efterfølgende være at opfatte som en højkirkeligs hjertesuk! Et suk over hvad? Over den højkirkelige levitmesse. "Festerne gav han værdig glans, og højtiderne udstyrede han med fuldendt skønhed; man skulle da prise Herrens hellige navn, og Helligdommen genlyde deraf fra tidlig morgen" (Jes. Sir. 47, 13). Omend dette ord ikke har en videre central plads i vor Bibel, så skal vi dog lægge os det på sinde. Derfor vil jeg gerne rette nogle bebrejdende ord til dem, der arrangerer levitmessen. Levitmessen skulle bære præg af værdig glans og være udstyret med fuldendt skønhed. Vi står overfor den hellige Gud, og vi er kommet hen i hans hus for at tilbede og ære hans hellige navn. Men der skete noget helt andet. Der blev serveret en "gudstjeneste" med et så dilettantisk præg, at man virkelig må håbe, at Gud ser på det med humoristisk sans (jfr. overskriften). Desværre er jeg mere tilbøjelig til at betegne det som blasfemisk. Vi har altså ikke lov til i den grad at spille komedie, så at det virker latterligt både for præsterne og for menigheden. En gudstjeneste skal altid være det bedste, vi mennesker overhovedet kan udrette. Vi må stræbe efter at "udruste højtiderne med fuldendt skønhed", ikke med latterlige krumspring. Som det er nu, ser jeg allerhelst, at levitmessen blev afskaffet, og vi i stedet holdt os til en mere enkel højmesse som f. eks. Ormslev-messen. Der bliver lagt for stor vægt på petitesserne og for lidt vægt på det egentlige. Af og til fornemmer man en udbredt tilskyndelse til at springe over prædikenen. Dette er ikke rigtigt. En gudstjeneste uden prædiken vil altid virke rudimentær. "Højkirkeligheden sætter prædikenen højt. Ja, den mener ubeskædet til en vis grad at have genfundet prædikenens rette plads i kirkens hovedgudstjeneste, nadvergudstjenesten, som vi med vore lutherske fædre gerne kalder med det gamle, enkle navn: Messen" (Poul Ulsdals forord til "Højkirkeprædikener"). Lad os vende tilbage til det ægte højkirkelige: at sætte kirken højt og ære og tilbede den hellige Gud i en

(Afsluttes side 156)

INDHOLDSFORTEGNELSE 1969 12. ÅRGANG

Andersen, Knud:	Om kirkens stolthed og den falske ydmyghed (prædiken).....	70
-----------------	--	----

Asmussen, Hans v/Hans Magle: Periskop: En personlig bekendelse med henblik på den såkaldte "moderne theologi"	13
Barsøe, B. : At give Gud æren (prædiken)	126
Christensen, Aksel B. : Pagtsfolket i Bibelens lys (8): Dødsrigets porte	77
Christensen, Hans Chr. : Læst: Axel Riishøj: Studenterpræster ?	150
Christensen, Knud: Påskedag (prædiken)	22
Dahl, Povl: Læst: P. Thorø Larsen: Tilsandede spor	120
Deckert, Walter: In memoriam Karl Bernhard Ritter	18
Deckert, Walter: Periskop: Koinonia	99
Exner, Poul: Kirken og verden	116
Glenthøj, Jørgen: Periskop: Kirkedag mellem pietisme og politisk messianisme	117
Hansen, C. B. : Kommentar: Under solsprængte skyer	26
Hansen, C. B. : Kommentar: Et kristeligt politisk parti	91
Hasselgaard, Vagn: Kristi himmelfart (prædiken)	46
Højkirkeligt præstekonvent 19.-21. maj 1969 i Virring (program)	23
Jakobsen, Knud: Kristen i dag: Gudstro i dag	28
Jensen, Edmund: Vor næste (prædiken)	90
Jensen, Jørgen: Pagtsfolket i Bibelens lys (5): Pagten og menneskelivet	6
Kirkedage i Virum 30/8-1/9 1969 (program)	47
Kristensen, Ejlf: Lær os at bede: Faste	3
Kristensen, Ejlf: Lær os at bede: Påske	25
Kristensen, Ejlf: Lær os at bede: Pinse	48
Kristensen, Ejlf: Lær os at bede: Kristne hjem	94
Kristensen, Ejlf: Guds skabervilje (prædiken)	106
Kristensen, Ejlf: Lær os at bede: Forberedelse til den hellige nadver	108
Kristensen, Ejlf: Kirkedagene i Virum (referat)	121
Kristensen, Ejlf: Lær os at bede: Kristi fødselsfest	127
Kunst, Preben: Kristen i dag: Menighedens forpligtelse over for kirken	52
Kühl, Th. : Jomfruen, præsten og professoren	97
Lunn, Tage: Læst: Boghylden - Poul Hoffmann: Undere og Urban Schrøder: Folkekirken og Jesu Kristi kirke	41

Mejndor, Sigurd: Af kirkehusets symbolik(10): Alterudstyr (1)	58
Mejndor, Sigurd: Af kirkehusets symbolik(11): Alterudstyr (2)	81
Møller, Frede: Læserbrev til Re-formatio	153
Nielsen, Johs. M. : Pagtsfolket i Bibelens lys (6): Kirken og Israel ..	32
Nørholm, Knud: Periskop: Taizé, et evangelisk kloster i Frankrig	36
Nørholm, Knud: Periskop: Taizé, coelibat - fattigdom - lydighed	61
v/Nørholm, Knud: En legende: Hver ting har sin tid	102
Okkels, Hans Olav: 3. søndag i fasten (prædiken)	2
Okkels, Hans Olav: Kirken og verden	131
Pallesen, O. Lund: Pagtsfolket i Bibelens lys (7): Pagten og kirkens eenhed	55
Pallesen, O. Lund: Er Gud død ?	134
Petrén, Erik v/Poul Ulsdal: Opgaverne for de troendes almindelige præstedømme i dag	9
Ragna, Søster: Kristen i dag: Til personlig overvejelse	74
Riisgaard, B. : Kommentar: "Dette hus er ikke et kristent"	5
Riisgaard, B. : Læst: Andagt	42
Riisgaard, B. : Kommentar: Indre Missions dilemma - hele kirkens krise og nød	71
Riisgaard, B. : Læst: Joh. Exner: Fri os fra det onde	87
Riisgaard, B. : Læst: J. V. Taylor: Sogn, menighed og miljø ...	101
Riisgaard, B. : Kommentar: Gud nåde og hjælpe os	129
Salomon, Otto: Den hr. dr. Krage	103
Schrøder, Urban: Gejstlighed og lægfolk	142
Studsgård, Anders: Hørt: Skolebørn synger aftensang i Løgum-kloster kirke	151
Ulsdal, Poul: Et lille liturgisk forslag	16
Ulsdal, Poul: Kommentar: Sex-religionens katekismus for konfirmander	50
Ulsdal, Poul: Periskop: Nyt fra England	83
Ulsdal, Poul: Kommentar: Før menighedsrådsvalget	110
Ulsdal, Poul: Periskop: Hvor brænder det på i den danske folkekirke ?	144
Virring, Præstekonvent i, 19.-21. maj 1969, program	23
Virum, kirkedage i, 30/8-1/9 1969, program	47

RESERVERET POSTVÆSENET

(Fortsat fra side 153)

smuk og enkel højmesse, som både den troende menighed og præsterne kan finde ud af, og lad os tage afstand fra al vulgær højkirkelighed, der blot ønsker at fremme det ydre og derved glemmer det egentlige. Og lad os vende tilbage til de gamle former, der ikke var påvirkede af vor tids sækulartheologiske tendenser, som vi især træffer dem i den romerske kirke efter 2. Vaticanum. Vi skal vogte os for, at højkirkeligheden ikke går hen og falder i den sækulartheologiske grøft. Lad os få en messe, der er meningsfuld og livsnær, en messe, der engagerer menigheden i sand gudsdyrkelse!

Frede Møller, stud. theol.
Århus C.

RE - F O R M A T I O nr. 7 - 8 december 1969 12. årgang

B. Barsøe: At give Gud æren	126
Ejlf Kristensen: Lær os at bede: Kristi fødselsfest	127
B. Riisgaard: Kommentar: Gud nåde og hjælpe os	129
Hans Olav Okkels: Kirken og verden	131
O. Lund Pallesen: Er Gud død?	134
Urban Schrøder: Gejstlighed og lægfolk	142
Poul Ulsdal: Periskop: Hvor brænder det på i folkekirken?	144
Hans Chr. Christensen: Læst: Axel Riishøj: Studenterpræster? Læg og lærd i folkekirken	150
Anders Studsgård: Hørt: Skolebørn synger aftensang i Løgumkloster kirke	151
Frede Møller: Læserbrev til Re-formatio	153

RE - F O R M A T I O udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. Redaktør (ansvarshavende): Sognepræst B. Riisgaard, Vestre Fjordvej 61, 9000 Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.

I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Elmesvinget 14, 9000 Ålborg; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Lukas Plads 8, 8000 Århus C.; sognepræst Sigurd Mejndor, Hyllested, 8400 Ebeltoft; pastor O. Lund Pallesen, Rustenborgvej 5, 2800 Lyngby; sognepræst Poul Ulsdal, 6893 Hemmet.

Ekspedition: RE-FORMATIO v/stud. theol. Ejlf Kristensen, Kirkegårdsvej 11, st. th., 2300 København S. Postgiro 8 81 42. (Besked kan modtages på telefon (01) 50 84 28). — Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 15 kr. (studerende 10 kr.). — Grafik: Knud Nørholm. Sats: Anders Studsgård på IBM Bold Face. Tryk: J. A. Petersen & K. C. Christensen.